

ТИПИ ПРИВАТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СУЧАСНІЙ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Удосконалення організації й діяльності вітчизняної приватної школи, що активно увійшла до національного освітнього простору в кінці ХХ ст., зумовлює увагу до зарубіжної приватної освіти. У цьому плані особливий інтерес становить приватний сектор освіти Великобританії, чий багаторічний досвід, заслужена популярність і престижність визнані й високо оцінені світовою спільнотою.

Одним з дієвих інструментів вирішення наукової проблеми, як відомо, є розгляд досліджуваного феномену за допомогою класифікації, яка дає можливість систематизувати, узагальнити певні явища або предмети, а отже, виділити та проаналізувати характерні тенденції розвитку як зарубіжного, так і вітчизняного шкільництва.

Науковий пошук засвідчив, що проблему діяльності приватних навчальних закладів сучасної Великобританії відображено в працях як зарубіжних (І. Абакумова, С. Кодрле, С. Кулик та ін.), так і вітчизняних (А. Сбруєва, О. Галус, Л. Шапошнікова, О. Локшина та ін.) науковців. Проте, незважаючи на широке історіографічне поле, систематизація типів приватних шкіл Великобританії так і не стала предметом спеціального дослідження.

Мета статті – класифікувати приватні навчальні заклади, що діють у сучасній Великобританії, охарактеризувати їх типи.

Як відомо, приватна освіта Великобританії має багатовікову історію, а приватні навчальні заклади є першою важливою складовою знаменитої англійської класичної освіти. Такі установи, переважно школи-пансіони (boarding schools), існують у Великобританії багато століть і вже настільки зрослися з культурою, історією й традиціями цієї країни, що без них важко собі уявити цю країну. Зазначимо, що на сьогодні система освіти у Великобританії налічує величезну різноманітність приватних шкіл, які, на перший погляд, майже всі однакові. Проте, маючи багато спільного, приватні навчальні заклади все ж таки різні.

Виявлено, що спроби класифікувати приватні школи Великої Британії мають давні корені й традиції. Так, у минулі часи існував негласний розподіл шкіл залежно від престижності, ступеня закритості, академічних показників, складу вчителів і учнів. На сьогодні, як показало проведене дослідження, у педагогічній літературі існує ряд класифікацій приватних навчальних закладів Великобританії. Розглянемо найтиповіші з них.

Установлено, що на сьогодні приватні школи Великобританії стали предметом уваги не тільки педагогічної громадськості, а й різноманітних бізнесових структур, які спеціалізуються на міжнародному обміні учнів, їхньому влаштуванні тощо. Так, директор російської освітньої компанії York Group М. Красинець пропонує поділити всі британські школи на: 1) академічно сильні; 2) аристократичні; 3) добротні середнього класу.

У педагогічних джерелах можна зустріти й розподіл британських недержавних шкіл на два “психологічних типи”, як-от:

а) для дітей з різним рівнем здібностей. Це так звані comprehensive schools, які приймають всіх платоспроможних за наявності місць;

б) для дітей зі здібностями вище середнього – так звані selective schools. Така категорія шкіл приймає вихованців лише тільки після їхнього попереднього тестування.

Аналіз сучасних педагогічних джерел дає змогу класифікувати приватні навчальні заклади за віком вихованців, що перебувають у них. У цьому плані всі приватні навчальні заклади Великобританії можна поділити на: а) приватні школи для малечі (від 5 до 8 років); б) підготовчі школи (від 8 до 13 років); в) приватні середні школи (від 11–13 до 18 років); г) вищі приватні навчальні заклади (після 18 років).

У процесі наукового пошуку виявлено, що в науково-педагогічній і соціологічній літературі найпоширенішою є класифікація приватних шкіл залежно від статі учнів, які вчаться в них. У цьому плані всі діючі в сучасній Великобританії приватні навчальні заклади можна поділити на:

а) змішані школи – хлопчики й дівчатка навчаються спільно;

б) жіночі школи – навчаються тільки дівчатка;

в) чоловічі школи – навчаються тільки хлопчики.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що на сьогодні більшість англійців, як і раніше, вважає, що роздільне навчання краще для дитини. Адже вихованець такої школи сконцентрований на навчанні й не відволікається на сторонні речі. Про це свідчать і результати щорічних іспитів, які показують високу успішність навчання. Ці школи зазвичай посідають верхні сходинки рейтингів.

Прихильники окремого навчання дівчаток від хлопчиків, аргументуючи свої позиції, стверджують, що дівчатка розвиваються фізично й емоційно дещо швидше за хлопчиків, і тому в таких школах їм не доводиться підстроюватися під “невстигаючих однокласників”. Дівчата, як наголошують прибічники окремих жіночих шкіл, як правило, відрізняються більшою самоорганізованістю й кращою дисципліною; їхні колективи краще організовані й більше сфокусовані на навчанні. Крім того, “амурні справи” не відволікають дівчат від навчання; вони ростуть самостійними і не чекають, що за них хтось зробить “нежіночу роботу”. Змагальне середовище, яке більш притаманне приватним чоловічим школам, мало привертає, а іноді й пригноблює дівчаток, які значно більше цінують підтримку та командну роботу. Жіночі школи, наголошують їх прихильники, більш гнучкі, сприйнятливі до всього нового, не бояться експериментувати тощо.

У свою чергу, всі, хто підтримує традицію існування окремих шкіл для хлопчиків, зауважують, що такі навчальні заклади більш консервативні й традиційні. Це виявляється в спартанському устрою побуту та навчального процесу, переважній більшості чоловіків у педагогічному складі й так званому spirit school (“дусі школи”). Аргументуючи свою позицію, прибічники окремих чоловічої шкіл зауважують, що:

- хлопчики від природи більш моторні та активні, тому їм для нормального розвитку необхідно багато ворухитися, займатися спортом і рухливими іграми;
- у хлопчиків дещо інші критерії успішності, ніж у дівчаток (не слухняність, а лідерство, не “згладжування гострих кутів”, а зухвалість тощо);
- змагальне середовище необхідне хлопчикам для самовираження й активного розвитку;
- хлопчики з дитинства привчаються легко справлятися з “нечоловічою роботою”, стають самодостатніми та самостійними.

Проведений дослідження дає змогу стверджувати, що на сьогодні існує значна кількість і тих, хто підтримує сумісне навчання хлопчиків та дівчаток. Схвалюючи існування шкіл для дітей обох статей, їх прихильники аргументують свою позицію тим, що діти, які навчаються разом, із маленького віку вчаться спілкуватися й співпрацювати з представниками протилежної статі; представники протилежної статі стимулюють амбітність і підвищують мотивацію до саморозвитку.

Проведене науковий пошук дає змогу класифікувати приватні школи Великобританії також залежно від ступеня їх престижності, історичного минулого. Так, у різні історичні епохи в кожній знатній сім’ї була “своя школа”, до якої віддавали дітей з покоління в покоління. Ці традиційні уявлення зберігаються й зараз; репутація деяких навчальних закладів, наприклад таких привілейованих шкіл як Ітон, Регбі, Харроу, не змінюється вже протягом багатьох століть. Отже, багато англійців вибирають школу по-старому.

У процесі наукового пошуку виявлено, що престижність шкіл тісно пов’язана з вартістю навчання. Зазначимо, що останнім часом, в умовах значної кількості приватних навчальних закладів і зменшення кількості сімей, які можуть дозволити собі дорогу приватну освіту, школи змушені йти на деякі поступки, а саме: скорочувати платню за навчання, виділяти стипендії талановитим учням і вихідцям із малозабезпечених родин, приймати іноземців. Як справедливо відзначає О. Коптелева, “незалежні приватні школи насправді більш залежні, ніж державні, – від добробуту батьків учнів” [4].

Установлено, що найменш залежні від соціального благополуччя англійців престижні школи, які посідають перші сходинки різноманітних рейтингів. Такі навчальні заклади, як правило, не мають проблем з нестачею учнів, швидше, навпаки. До них шикуються в черги, упорядковуються листи очікування, складають вступні іспити з англійської мови, математики, природничих наук і на інтелектуальний розвиток IQ.

На сьогодні, як показав аналіз періодичних видань, набирають сили нові критерії оцінювання діяльності приватної школи, що відповідно привело до появи нових лідерів на ринку приватного сектора освіти. Так, встановлено, що сучасні батьки звертають увагу передусім на те, наскільки високі академічні показники школи. Відзначимо, що результати випускних

іспитів GCSE і A-level щорічно публікуються, на їх основі незалежні експерти складають рейтинги шкіл, які потім друкуються в газетах Financial Times, Times і Daily Telegraph. І хоча рейтинги різних видань часто не збігаються, все ж таки за ними можна визначити, яка школа показує стабільний успіх або стійку тенденцію до поліпшення результатів за останній час.

Підкреслимо, що батьки майбутніх вихованців приватних навчальних закладів звертають також увагу на атмосферу в школі, на ставлення педагогічного персоналу до їхніх дітей; на наявність, кількісний і якісний склад додаткових предметів. Їх, насамперед, цікавлять організація дозвілля дітей, можливість займатися спортом, музикою, мистецтвом тощо.

Класифікувати приватні навчальні заклади можна також і за часом, який діти перебувають у них. Так, усі приватні школи можна поділити на школи-пансіони, в яких учні живуть і вчаться, і денні приватні навчальні заклади. За даними О. Коптелевої, з 7% британських дітей, які сьогодні вчаться в приватних школах, майже 85% з них відвідують денні школи. Як зауважує дослідниця, такі школи (де діти тільки вчаться, а після занять повертаються додому) – дань прогресу, а багато для кого й можливість вижити. Практично всі британські приватні школи на сьогодні пропонують і денну форму навчання.

Критерієм поділу сучасних приватних шкіл Великобританії може також виступати і якісний склад їхніх учнів. Так, усі приватні навчальні заклади залежно від наявності іноземних учнів та їхньої кількості можна поділити на:

- приватні школи, в яких кількість іноземних учнів не перевищує 5–7% (за правилами британських шкіл). Відзначимо, що школи, котрі піклуються про свою репутацію, витримують цю квоту. Такі школи можна назвати британськими;

- приватні міжнародні школи, в яких половина, а то й більше учнів – іноземці, іноді однієї національності, наприклад, росіяни. Такі школи, на думку О. Коптелевої, краще обходити стороною. Виняток у такому разі становлять лише ті навчальні заклади, які створені спеціально для іноземців і головне їх призначення – підготувати дитину до поступового входження в британське середовище. Для дітей, які погано знають англійську мову й не мають міжнародного досвіду спілкування, такі школи – найкращий початок. Можна взяти старт і з підготовчого курсу, який організовує більшість освітніх, опікунських та консультаційних служб Великобританії. Наприклад, English Tutorial Centre в Оксфорді пропонує іноземним школярам курс удосконалення англійської мови, підвищення рівня загальних знань і підготовки до школи. Компанія BEST Education (зокрема, її навчальний відділ Benson Tutorial) разом із виконанням вищезазначених функцій ще й психологічно готує дітей до нових умов життя. Така установа може також додатково займатися з дитиною під час навчання та канікул, якщо в неї виявилися певні прогалини в знаннях, допомагає підготуватися до іспитів.

Приватні навчальні заклади Великобританії можна також класифікувати залежно від характеру релігійного виховання. Підкреслимо, що британці не нав'язують вихованцям-іноземцям свою релігію, особливо якщо в дитини інша віра. Відвідини щоранкових і недільних служб у шкільній церкві – це традиція, що склалася протягом багатьох століть, ритуал, який треба поважати. Такі відвідини обов'язкові, якщо тільки це не суперечить переконанням школяра.

Критерієм класифікації сучасних приватних шкіл Великобританії можуть стати, на наш погляд, також програми навчання, ступінь їх орієнтації на потреби кожної окремої дитини. У такому разі всі приватні навчальні заклади можна поділити на загальноосвітні, на школи для дітей зі спеціальними потребами тощо.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження свідчить про різноманіття приватного сектору в сучасній Великій Британії та дає змогу виділити найбільш типові критерії класифікації приватних шкіл, як-от: залежно від часу перебування дітей у школі, статті та віку вихованців, їхнього віросповідання, рівня освіти, що надають навчальні установи тощо.

Література

1. Абакумова И.А. Организационно-педагогические основы деятельности английского частного пансиона : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 / И.А. Абакумова ; Рост. гос. пед. ун-т. – Ростов н/Д., 1999. – 24 с.
2. Василенко К. Столпы британского образования / К. Василенко // Карьера. – 2002. – № 4. – С. 76–79.
3. Кодрле С.В. Развитие частных школ России и Великобритании как фактор государственного реформирования образования : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / С.В. Кодрле ; [Кубан. гос. ун-т]. – Краснодар, 2007. – 25 с.
4. Коптелева Е. В поисках самого лучшего / Е. Коптелева // Обучение за рубежом. – 1999. – № 7 (8). – С. 12–15.
5. Кулик С. Частные школы-пансионы в Великобритании [Электронный ресурс] / С. Кулик // Паспорт в карьеру. – 1999. – № 7. – URL.

ЯЦЕНКО О.М.

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЕТИКИ ГОСПОДАРЮВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Двадцять років незалежності принесли нашій країні ряд позитивних змін: відродження виборчих демократичних інститутів, розділення влади, відкриття кордонів, зміцнення ділових, наукових і духовних контактів з Європою та іншим світом. У державі відбувся перехід на нову систему економічного розвитку, що спирається на розвиток ринку, приватного підприємства й плюралістичну систему цінностей. Не на словах, а на ділі стала існувати свобода віросповідання, відновлено та побудовано тисячі храмів. Однак гострі політичні та економічні кризи, що роздирають країну, призвели до того, що більшість українців, які ще два десятки років тому покладали на незалежність великі сподівання, ставлять під сумнів свій вибір. Серед багатьох запропонованих шляхів виходу із ситуації, що склала-